

**Sztálin és Molotov tárgyalásai Észtország küldöttségével a kölcsönös
segítségnyújtásról szóló szerződés megkötéséről
(1939. szeptember 27.)**

Szerdán, szeptember 27-én, este hatkor Rigából Moszkvába érkeztek Selter külügyminiszter¹ és kísérei: Uluots professzor,² a Parlament elnöke és Piip professzor,³ a Parlament tagja, hogy folytassák a tárgyalásokat a kölcsönös segítségnyújtási szerződés megkötéséről. Nem sokkal később telefonáltak a Kremlből és közölték, Molotov⁴ kéri Selter külügyminisztert, hogy a tárgyalásokat még ma fél kilenckor folytassák, hogy ne veszítsenek időt. A küldöttség úgy döntött, hogy teljes létszámában vesz részt a tárgyaláson, tehát Rei,⁵ Piip és Uluots is, amiről tájékoztatták Molotovot.

A kijelölt időpontra küldöttségünk megérkezett a Kremlbe, ahol a találkozó számára Molotovnak, a Népbiztosok Tanácsa elnökének, a dolgozószobája volt kijelölve. Pár perc múlva fogadta őket Molotov. A kölcsönös bemutatkozás és a szokásos jókívánságok után elhelyezkedtek a hosszú tárgyalóasztalnál. Molotovval együtt részt vett a tárgyaláson egyik munkatársa, illetve a belkereskedelmi népbiztos, Mikojan.⁶ Amint

---

¹ Selter, Kaarel: Észtország külügyminisztere, ő vezeti az észt küldöttséget a moszkvai tárgyalásokon. A megszállás után sikerül elmenekülnie.

² Uluots, Jüri: az észt parlament elnöke.

³ Piip, Ants: Észtország angliai nagykövete, majd külügyminiszter, később a parlament tagja.

⁴ Molotov, Vjacseszlav Mihajlovics (1890–1986): 1930–1941 között a Népbiztosok Tanácsának elnöke és külügyminiszter, 1953–1957 között külügyminiszter, 1961-ben nyugalomba vonul.

⁵ Rei, August (1886–1963): szociáldemokrata politikus, 1919. április 23-án az alkotmányozó nemzetgyűlés elnökévé választják. Később Észtország moszkvai nagykövete 1940-ig, amikor sikerül Svédországba szöknie.

⁶ Mikojan, Anasztasz Ivanovics (1895–1978): 1920–1956 között vezető pozíciókat töltött be, 1938-tól 1946-ig külkereskedelmi népbiztos, illetve vele párhuzamosan 1937-től 1946-ig a népbiztosok tanácsának elnökhelyettese.

a küldöttség helyet foglalt, Molotov azonnal megkérdezte: „Nos mit válaszolnak?”

Selter közölte, hogy Észtország kormánya és parlamenti szervei gondosan mérlegelték a szovjet kormány követeléseit, melyek a szovjetek által szeptember 24-én összeállított, a kölcsönös segítségnyújtásról szóló szerződéstervezetben találhatók.

Felhatalmaztak, hogy közöljem: Észtország kormányának elvben nincs ellenvetése a Szovjetunió kormányának ilyen irányú követelésével szemben, és folytatja a tárgyalásokat ebben a kérdésben az előterjesztett tervezet alapján. Azonban szeretne látni bizonyos változtatásokat a tervezetben, melyeket írásban, letisztázott és megszerkesztett formában holnap tudunk előterjeszteni. Az észt kormány szintén úgy gondolja, hogy a tárgyalások előrehaladása szempontjából hasznos lenne, ha azok nyugodt körülmények között folytatódna. Azonban zavarja ezt Észtország területi jogainak megsértése, szovjet hadihajók és repülőgépek részéről, amivel kapcsolatban tiltakoztam a Szovjetunió tallinni nagykövetségénél.

Erre Molotov a következőt válaszolja: Én semmit sem tudok az Önök által közölt tényekről, vagyis Észtország terület jogainak megsértéséről a mi részünkről. Tisztázzuk majd és választ adunk a kérdésre.

Észtország kormányának beleegyezése a tárgyalások folytatásába örömmel tölti el a Szovjetunió kormányát, így ezzel a kérdéssel minden rendben is lenne. Nekünk ugyanakkor sajnos rossz híreink vannak. A szovjet kormány éppen most kapott értesítést, melyet holnap publikálnak majd a lapok, miszerint a Metalliszt nevű szovjet hajót torpedótámadás érte a Narvai-öböl területén egy ismeretlen tengeralattjárótól és elsüllyedt. A legénység jelentős része meghalt. (Molotov felolvassa a TASZSZ⁷ táviratát majd átadja az észt küldöttségnek.) Azonkívül teg-

---

⁷ TASZSZ (Tyelegráfoje Agensztvo Szovetszkovo Szozuja): Szovjet Távirati Iroda.

nap a Lugai-öbölben⁸ két tengeralattjáró periszkópját észlelték. Ezek a tények olyan jelentősen változtattak az összképen, hogy a szovjet kormány a továbbiakban nem szorítkozhat azokra a javaslatokra, melyeket a múlt alkalommal terjesztettem elő. Megbízta, hogy egészítsem ki azokat és pedig: Észtország köteles a Szovjetunióknak megadni azt a jogot, hogy a most zajló európai háború idején Észtország különböző területein 35 ezer fős gyalogságot, lovasságot és légierőt tarthasson abból a célból, hogy elhárítsák Észtország és a Szovjetunió bevonását a háborúba, valamint hogy Észtország belső rendjét megvédjék.

Selter: Mivel teljesen új ez a javaslat és eddig nem vetődött fel, az észt kormány nem tudta ezzel kapcsolatos álláspontját kidolgozni. Azonban szükségtelen tanácskoznom a kormánnyal, hogy válaszoljak Önöknek: ez a javaslat Észtország számára elfogadhatatlan. Mind formailag, mind tartalmát tekintve ezen javaslatokban felvázolt eszközök Észtország katonai megszállását jelentenék.

Ezzel sem Észtország kormánya, sem az észt nép nem értene egyet semmilyen körülmények között. Úgy találom, hogy tárgyalásaink kezdenek nehézkessé válni, ha nem maradunk meg azon határok között, melyeket mindkét fél a maga számára megszabott.

Molotov: Ha a múltkor⁹ azonnal tudtuk volna folytatni a tárgyalásokat, akkor a múltkori álláspontokban megegyezésre juthattunk volna. Önök azonban tétováztak. Ezalatt a helyzet változott, mint Önök is láthatják, és az újabb események újabb problémákat idéztek elő. Ezek az újabb események azt mutatják, hogy a Szovjetunióknak jóval többre van szüksége annál, mint amiről a múltkor szó volt.

Selter: Alaptalan a szemrehányás, hogy Észtország kormánya tétovázott. E hónap 24-én itt tartózkodtam. Majd elutaztam Tallinnba, hogy

---

⁸ A Szovjetunió területén található, nem messze az észt határtól és Narvától keletre.

⁹ 1939. szeptember 24-én zajlott az előző tárgyalás az észt küldöttség és Molotov között.

informáljam az elnököt,¹⁰ a kormányt és a parlamentet. Ma, vagyis 28-án már visszatértem. Ilyen horderejű dologban teljességgel lehetetlen gyorsabban választ adni, főleg ha figyelembe vesszük, hogy Észtország parlamentáris köztársaság. Ezért a tárgyalások szünetében keletkezett, tőlünk független események a legcsekélyebb joggal sem ruházzák fel a Szovjetuniót, hogy új követelésekkel álljon elő.

Uluots: Én, mint a Parlament elnöke kijelenthetem, hogy a határidő, mely alatt Észtország parlamentje összeült, hogy meghallgassa a kormány értesüléseit és kidolgozza közös álláspontját a Szovjetunió javaslatával kapcsolatban, nagyon rövid volt. Ez azzal magyarázható, hogy a parlament kellőképpen nagy jelentőséget tulajdonított a kérdésnek, valamint a kialakult helyzet gyors rendezésének. Éppen ezért helytelen lenne annál a megállapításnál maradni, hogy Észtország kormánya hibás a tárgyalások elhúzódásában és az új körülményekre hivatkozva új követeléseket támasztani vele szemben. Én támogatom a Selter külügyminiszter által említett álláspontot, és aggodalmam fejezem ki azért, mert nehéz lesz megtalálni a tárgyalási alapot, ha a szovjet kormány kitart új javaslata mellett.

Molotov: A szovjet kormány ragaszkodik ehhez a javaslatához. Ha óhajtják, megerősítheti ezt Önöknek Sztálin is, és megmagyarázhatja a javaslatot. Óhajtának beszélni vele?

Selter: Igen.

Molotov: (a telefonba) Sztálin elvtárs, gyere át. Selter úr és a többi észt úr van nálam. Ellenvetéseket tettek az új javaslatainkkal szemben. „Megszállásnak” nevezik és más csúnya szavakkal illetik. Gyere és segíts meggyőzni őket javaslataink szükségességéről.

Sztálin néhány perc múlva megjelenik az értekezleten. Molotov bemutatja neki az észt küldöttség tagjait és Rei nagykövetet, majd folytatják a tárgyalást.

Selter: Megismétli Sztálinnak Molotov új javaslatát és saját észrevételeit, melyeket már elmondott Molotovnak és kiegészíti: amennyiben a

---

¹⁰ Konstantin Päts.

„Metalliszt” nevű hajót a Finn-öbölben érte torpedótalálat, és nem Észtország felségvizein, úgy nem lehet ezért az észt kormányt vádolni. Márcsak azért sem, mert a Tallinnból menekülő tengeralattjáró¹¹ teljesen más irányba haladt, a Gotland szigeteken¹² kitett két észt matrózt, akiket a szökésükkor erőszakkal fogtak el. Következésképpen ez a tengeralattjáró nem lehetett a támadó. Az előbb említettekből következik, hogy Molotov úr új javaslata teljesen megalapozatlan. Ez a javaslat, mint azt már megjegyeztem, Észtország megszállását jelentené elvileg és gyakorlatilag is, amellyel Észtország kormánya semmilyen körülmények között sem tud egyetérteni.

Molotov: Az elmúlt napok eseményei megmutatták, hogy a Szovjetunió számára hiányzik egyfajta biztonság. Azt gondolhatjuk, hogy a Finn-öbölben van olyan hely, ahol idegen tengeralattjárók állomásozhatnak és elláthatják magukat üzemanyaggal. A tengeren, Leningrád küszöbén megtorpedózzák és elsüllyeszti a szovjet hajókat, a szovjet tengereszeket. Lehetséges, hogy a támadásban nem vett részt a Tallinnból elmenekült hajó, lehet hogy a Balti-tengeren valamely harmadik hatalom tengeralattjárói tartózkodnak, pl. Angliáé, ugyanakkor tény, hogy nincs meg a Szovjetunió tengeri biztonsága és Észtország kormánya nincs abban a helyzetben, hogy egyedül garantálni tudja ezt a biztonságot. Ha Észtországban tartózkodna a szovjet hadsereg, akkor biztosak lehetnének benne, hogy senki sem kockáztat meg hasonló támadást.

Selter: Ha feltételezzük is az Önök által felhozott tények valódiságát, ezek nincsenek alátámasztva, és nem lehet igazolni azt, hogy Észtország a bűnös az elmúlt napok eseményeiben. És bűn nélkül nem lehet Észtországot megbüntetni.

Mikojan: A Szovjetunió javaslata nem büntetés.

---

¹¹ 1939. szeptember 18-án éjjel megszökik Tallinnból egy lengyel tengeralattjáró, miután a szovjet csapatok behatoltak szeptember 17-én Lengyelországba.

¹² A Balti-tengerben levő sziget, szemben Lettországgal, amely Svédországhoz tartozik.

Selter: Az Önök új javaslata katonai megszállást jelentene, vagyis Észtország területén egy 35 ezer fős idegen hadsereg állomásozna. Ezek az idegen csapatok „különböző helyeken” lennének, és védénék Észtország belső rendjét, vagyis beavatkoznának Észtország belügyeibe. Emellett minden, Észtország szuverenitásának, állami és gazdasági berendezkedésének megőrzésére tett ígéret holt papír maradna. Egy független állam katonai megszállását, melyet hasonló okokra alapoznak, nem lehet másnak tekinteni, mint büntetésnek, ebben az esetben alaptalannak és igazságtalannak. Molotov úr megjegyezte: „nyilvánvalóan idegen tenger-alattjárók kőolajat vesznek fel a Finn-öbölben”. Ez merő feltételezés, és nincs alátámasztva. A modern tenger-alattjárók képesek annyi üzemanyag-tartalékot felvenni, amely hathetes útra elegendő. A háború kezdete óta csak négy hét telt el.

Uhuots: Teljesen igaz, jogi szempontból Molotov úr javaslata katonai megszállást jelentene, amely elfogadhatatlan Észtország kormánya számára. Az észt kormány tájékoztatta a parlamentet a korábbi javaslatról, és jómagam is megerősíthetem, hogy a parlament ebben a kérdésben rendkívül gyorsan kialakította a maga álláspontját. A Szovjetunió kormányának figyelembe kell vennie, hogy Észtország parlamentáris állam, ezért kormánya hasonló ügyekben nem hozhat döntéseket a parlament nélkül. Az észt parlament úgy találta, hogy tárgyalásokat kezddhetünk a szovjet kormány három nappal ezelőtt tett javaslatai alapján. Az új javaslat azonban változtat a helyzeten, így számunkra már nincs meg a jogalap a tárgyalások folytatására.

Sztálin: Új javaslatunk nem büntetés. Ez a védelem eszköze. Nem tudjuk, hogy ki segített a lengyel tenger-alattjárónak elmenekülni Tallinnból. Mi mindenesetre nem vagyunk ebben hibásak. Hisszük, hogy Észtország kormánya sem az. Ugyanakkor Észtországban, szemmel láthatóan, nemzetközi erők tanyáznak, melyek hasonló dolgokkal foglalkoznak. Ezeknek befolyásuk van a néptömegekre is. Ha aláírják velünk a szerződést, lesznek, akiknek ez kevés lesz. Mások azt mondják, eladtuk országunkat. Viszályokat és diverzáns tevékenységeket okozhatnak. Ezt el kell kerülni. Ezért is kell Észtországban a Vörös Hadsereg egy na-

gyobb és erős egységét elhelyezni. Akkor senki sem merészel hasonlóakra vállalkozni.

Selter: Amikor Önök, Sztálin úr, nyíltan azt mondták, hogy nem hinnék, miszerint Észtország kormánya lenne felelős a lengyel tenger-alattjáró menekülésében, akkor ezt fontos kijelentésnek kell vennünk, melyet a legnagyobb megelégedéssel nyugtázunk. Azonban nem tudok csatlakozni ahhoz a feltételezéshez, hogy bármely nemzetközi erők olyan befolyást gyakorolnának, melytől Önök annyira tartanak.

Piip: Az észt nép kétkedés nélkül, örömmel kezd tárgyalásokat a Szovjetunióval a segítségnyújtásról, és éppen ezért szükségtelen bármilyen diverzáns akciótól tartani.

Sztálin: A nép mindenütt jó. Azonban vannak a népnek rossz képviselői is, akik olyan dolgokkal foglalkoznak és olyan céljaik vannak, melyeket a nép nem ismer, és akik a népnek károkat okoznak. Ezekben a napokban Odessza közelében egy katonai vonattal szerencsétlenség történt. Azonban előkerült valaki, aki ezt a katasztrófát megrendezte. Észtországon keresztül több ezer kém szívárgott be a Szovjetunióba, akiket elfogtunk és közülük sajnos sokat agyonlőttünk.

Selter: Reméljük a szerződés olyan lesz, amely nem sérti az észt nép érzelmeit, és melyet megértéssel fogadnak majd. Ebben az esetben nem kell semmilyen felforgató tevékenységtől félni.

Sztálin: A mostani helyzet a Finn-öbölben a Szovjetunió népeire lett kényszerítve, akik eddig tűrték ezt.

Piip: Észtország és a Szovjetunió közti békés megegyezés, melynek előkészítésében én magam is részt vettem, olyan megegyezés volt, mely biztosította az igazságos és tartós békét.

Rei: Észtországban sohasem tartották úgy, hogy a béke a Szovjetunióra lenne kényszerítve. Úgy vélem, ez a béke megfelel a Szovjetunió létérdekeinek. Ha a mai kapcsolatok alapjait hasonló módon megváltoztatjuk Észtország kárára, azt a mostani jó kapcsolatok szenvednék meg, de nem válna a Szovjetunió hasznára sem. Az észt nép baráti érzései viszont csökkenni fognak.

Sztálin: A Vörös Hadsereg egyes egységeinek bevonulása Észtországba a mostani javaslatok alapján, természetesen szükségszerű. Biz-

tosíthatom Önöket, hogy e nélkül a szerződés megkötése lehetetlen, és nekünk más utat kellene keresnünk a Szovjetunió biztonságának erősítésére. Ugyanis ez elengedhetetlen. Enélkül már nem tudunk meglegni. Vegyék figyelembe, hogy ezek csak háborús intézkedések. Ha majd vége lesz a háborúnak, visszaadjuk azokat a területeket, melyekről a mai javaslatban szó esett.

Selter: Megérténénk, ha Önök a tengeri támaszpontokra kisebb helyőrségeket szeretnének telepíteni, melyeknek feladatai közé tartozna a támaszpontok tenger felőli védelme. Ezeknek a helyőrségeknek meg kellene felelniük a támaszpontokon található erődítmények és más felszerelések védelmi szükségletének, valamint az észti nép és hadsereg létszámának. Ma még nincs kijelölve a támaszpontok számára a hely, és az elhelyezésük alapján nincs semmi, amit védeni kellene, kivéve magát Észtország területét, melynek védelméhez hasonló eszközökre nincs szükség. Az Önök korábbi javaslata tervbe vette fegyveres támadás esetén a háborús együttműködést és azt, ha ez a támadás Észtország területét érintené. A megegyezés megkötésével a terület védelme, a Szovjetunió érdekeinek is megfelelően, teljes mértékben biztosítva lenne. A szárazföld felől semmilyen támadástól sem kell félni, melyeket ezekre a támaszpontokra mérnének, feltéve ha létrehozzák őket. Erről megfelelő éberséggel gondoskodik az észti kormány a maga erejéből. Agresszió esetét kivéve, emiatt beszélni lehetne a támaszpontok helyőrségéről és arról, hogy a helyőrségek méretei az egyezményben legyenek meghatározva. Azonkívül ezeknek a helyőrségeknek a méreteit a mostani európai háború idejére külön kellene rögzíteni. Csak ezen az alapon tudjuk a tárgyalásokat folytatni.

Sztálin: Elfogadjuk, hogy javaslatainkat az Önök által kialakított álláspontnak megfelelően változtassuk meg.

Molotov röviden összefoglalja Selter és Sztálin álláspontját.

Selter: Ha a tengeri támaszpontok védelmi erejének e háború alatti létszámáról beszélünk, akkor meg kell említeni, hogy a 35 ezer fő túl sok. Egy ilyen hadsereg nem a célnak megfelelő és túl nyomasztó, azonkívül csak nehézségeket és megnemértést okozhat. Ezt a számot nem tudjuk elfogadni.

Sztálin: Én nem tartom lehetségesnek, hogy csökkentjük a létszámot. Magának Észtországnak 150 ezer fős hadereje lehet. 25 ezer vöröskatona – ez a minimum.

Selter: Észtországnak még a felszabadító háború idején sem volt 150 ezres hadserege, hanem jóval kisebb. Most, amikor a hadsereg nincs mozgósítva, szó sincs 150 ezer főről.

Sztálin: Önök mozgósítottak ellenünk?

Selter: Nem. Mi nem tartjuk olyannak a kapcsolatainkat a Szovjetunióval, hogy mozgósítanunk kellene.

Rei maga is megerősíti ezt.

Sztálin: Hány fős a hadseregük?

Selter: Nincsenek erről adataim, de mindenesetre 35 ezer idegen katona aránylag túl sok lenne.

Sztálin: Rendben, csökkentjük 25 ezer főre.

Selter: De ez is túl sok.

Sztálin: Ez a minimum.

Oly mértékben zsákcúba futott a vita ebben a kérdésben, hogy javasolták: lépünk kapcsolatba a köztársaság kormányával, és ehhez közvetlen telefonvonalat ajánlottak fel. Küldöttségünk hálásan elzárkózott ettől, ugyanakkor kifejezte azt a kívánságát, hogy a követség összeköttetését Tallinn-nal gyorsabban bocsássák rendelkezésünkre. Molotov megígérte, hogy elrendezi a dolgot. A telefonvonalat haladéktalanul megkaptuk.

A megbeszélés este tízkor ért véget. A következő megbeszélést csütörtökön 16 órára tették.

**Az észt delegáció tanácskozása Moszkvában a kölcsönös segítségnyújtási szerződés kidolgozása kapcsán
(1939. szeptember 27–28.)**

Este 10 órakor, miután visszatértünk a követségre, a külügyminiszter megkérte a delegáció tagjait, hogy maradjanak együtt és javasolta, hogy a pihenés helyett lássanak munkához. Annak ellenére, hogy a következő megbeszélés másnap 16 órára volt kitűzve, nem lehetett